

Wat staat erin

Inleiding	5
Wat gebeurt er op Prinsjesdag ?	6
Waarom de derde dinsdag in september?	13
Waar komt de naam Prinsjesdag vandaan?	15
Het koffertje , wat zit er in?	17
Het allereerste koffertje	19
Zijn er nog meer koffertjes?	21
De rijksbegroting en de Miljoenennota	23
De eerste Miljoenennota	25
Wat gebeurt er na Prinsjesdag?	27
Actuele informatie over de rijksbegroting en de Miljoenennota	31

Inleiding

De Koningin, de gouden koets, de Troonrede, veel oranje boven en het koffertje van de minister van Financiën. Dat zijn de symbolen van Prinsjesdag. Maar wat gebeurt er nu precies die dag? Waar komt de naam Prinsjesdag vandaan? Wat zit er in het koffertje? Sinds wanneer gebruikt de minister van Financiën het koffertje? Zijn er meer koffertjes? Hoe lang geleden is de eerste Miljoenennota verschenen?

Dit zakboekje over Prinsjesdag geeft antwoord op al deze vragen. Leuke weetjes en foto's brengen de geschiedenis van Prinsjesdag, het koffertje en de Miljoenennota in beeld. Het zakboekje geeft ook uitleg over wat de rijksbegroting en de Miljoenennota zijn. Kortom alles wat je wilt weten over die derde dinsdag in september, vind je in dit boekje.

Koningin Beatrix, Prins Willem-Alexander en prinses Maxima arriveren bij de Ridderzaal.

Wat gebeurt er op **Prinsjesdag**?

Koningin Beatrix spreekt in de Ridderzaal de Troonrede uit.

Elke derde dinsdag in september is het Prinsjesdag. Dan komt de Koningin in de gouden koets naar het Binnenhof in Den Haag om de Troonrede voor te lezen. Met het uitspreken van de Troonrede opent zij het nieuwe werkjaar van de Staten-Generaal (= de Eerste en Tweede Kamer). Alle ministers, staatssecretarissen en leden van de Eerste en Tweede Kamer en andere genodigden zijn in de Ridderzaal aanwezig als de Koningin de Troonrede voorleest.

In de Troonrede gaat de Koningin kort in op de belangrijkste plannen van de regering voor het komende jaar.

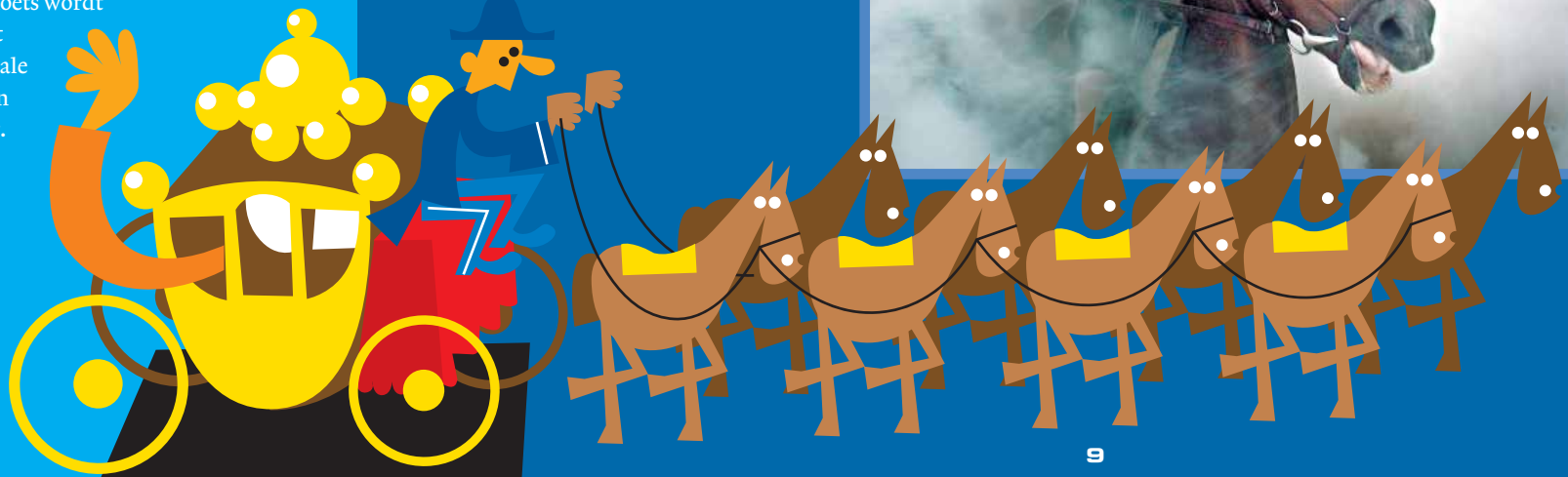

Later, op diezelfde dag, gaat de minister van Financiën naar de Tweede Kamer om daar het overzicht aan te bieden van wat de regering het komende jaar wil en de prijskaartjes die daaraan hangen.

Op Prinsjesdag staat het Binnenhof vol met paarden, koetsen en militairen. De gouden koets is in 1898 door de Amsterdamse bevolking aan Wilhelmina geschonken, toen zij Koningin werd. Pas vanaf 1912 wordt de gouden koets jaarlijks in de koninklijke stoet gebruikt. Voor die tijd werd in de glazen koets gereden. De glazen koets wordt nu gebruikt bij de generale repetitie van Prinsjesdag.

De paarden die meelopen in de stoet worden de dagen vóór Prinsjesdag getest op stressbestendigheid met rook en knallen op het Scheveningse strand.

Nadat de Koningin de Troonrede heeft voorgelezen, gaat de minister van Financiën met het koffertje naar de Tweede Kamer. Namens de regering biedt hij daar tijdens de eerste vergadering in het nieuwe werkjaar de rijksbegroting en de Miljoenennota aan. De rijksbegroting bestaat uit de begrotingen van de verschillende ministeries. De Miljoenennota is een algemene toelichting op de rijksbegroting.

Vanaf 1953 bestaat er voor het aanbieden van de rijksbegroting door de minister van Financiën een standaard formulering.

De koets is gedeeltelijk beschilderd en gedeeltelijk met bladgoud verguld. De koets werd aan het einde van de 19e eeuw gemaakt met materialen afkomstig uit verschillende delen van het toenmalige Koninkrijk der Nederlanden.

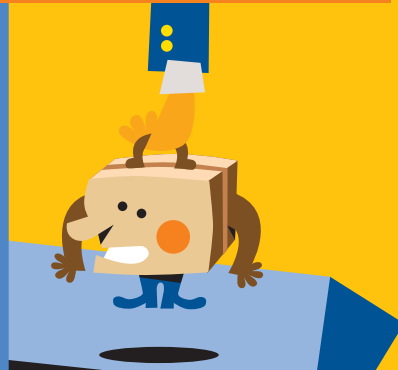
De voorzitter van de Tweede Kamer geeft het woord aan de minister van Financiën en deze zegt dan aan het einde van zijn korte aanbiedingsspeech:

'Meneer/mevrouw de voorzitter! Ik heb de eer, daartoe gemachtigd door de Koningin, u de ontwerpbegroting voor het jaar ... te mogen aanbieden'.

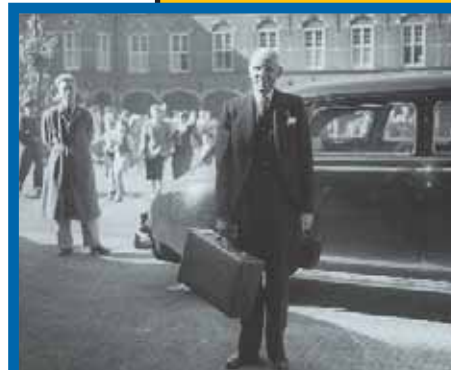
De koninklijke stoet op tv

Klokslag 1 uur 's middags verlaat de Koningin met andere leden van het Koninklijk Huis het Paleis Noordeinde om met de gouden koets naar het Binnenhof te gaan. Die tocht, het uitspreken van de Troonrede, na afloop het zwaaien vanaf het balkon op het Paleis Noordeinde en ook het aanbieden van het koffertje door de minister van Financiën zijn jaarlijks op tv te zien. De eerste keer dat de opening van de Staten-Generaal op tv werd uitgezonden was op 16 september 1952.

Links: minister Duisenberg van Financiën tijdens Prinsjesdag 1976 met het koffertje voor de Ridderzaal. Rechts: in 1978 is het de beurt aan minister Andriessen van Financiën om de inhoud van het koffertje aan te bieden aan de Staten-Generaal.

Waarom de derde dinsdag in september?

Al vanaf het begin van ons Koninkrijk, in 1815, wordt jaarlijks het werkjaar van de Staten-Generaal geopend. Eerst was dat op de eerste maandag in november. Later werd het de derde maandag in oktober. Weer later, in 1848, werd dat vervroegd naar de derde maandag in september. Reden van het naar voren halen van de opening was dat de Kamerleden, de leden van de Staten-Generaal, zo meer tijd hadden om de rijksbegroting te behandelen voor het einde van het jaar. De rijksbegroting bestaat namelijk uit wetsvoorstellen die door de Eerste en Tweede Kamer behandeld en goedgekeurd moeten worden, voordat vanaf 1 januari het geld uitgegeven mag worden.

Boven: minister Van de Kieft van Financiën, in 1952 op het Binnenhof met de vorige versie van het koffertje. Onder: In 1961 toont minister Zijlstra van Financiën het koffertje aan de pers.

Algemene Beschouwingen in de Tweede Kamer, 1985. Achter de regeringstafel van rechts beginnend: minister Brinkman, minister Winsemius, minister De Koning, minister Ruding, premier Lubbers, minister Van Aardenne, minister Smit-Kroes, minister Rietkerk, minister Braks, minister De Ruiter en minister Schoo.

De maandag bleek achteraf gezien niet zo'n geschikte dag. Kamerleden die ver van Den Haag woonden, moesten al op zondag hun reis beginnen, om op tijd te komen. De vervoermiddelen uit die tijd waren immers niet bepaald snel. Vooral leden van de christelijke politieke partijen vonden het een bezwaar om op zondag te reizen. Daarom is in 1887 besloten de opening van de Staten-Generaal, met het uitspreken van de Troonrede, voortaan op de derde dinsdag in september te laten gebeuren.

Waar komt de naam **Prinsjesdag** vandaan?

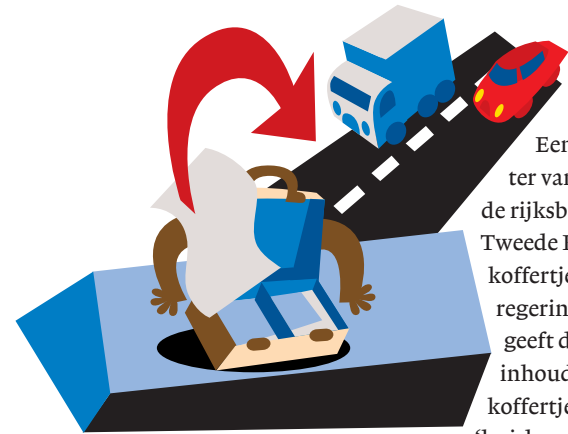
Vanaf september 1930 wordt de derde dinsdag in september Prinsjesdag genoemd. Om te achterhalen waar de naam Prinsjesdag vandaan komt, moeten we een stukje verder terug in de geschiedenis. In de tijd dat stadhouder Prins Willem V (1748-1806) regeerde werd zijn verjaardag op 8 maart Prinsjesdag genoemd. In die tijd was dit één van de populairste volksfeesten in ons land. Nederland was toen, tijdens de Franse bezetting, een republiek en niet zoals nu een koninkrijk. De aanhangers van de familie van Oranje-Nassau gebruikten die dag om hun liefde voor de prins te laten zien.

Niemand weet precies waarom vele jaren later de naam Prinsjesdag is overgegaan op de jaarlijkse openingsdag van de Staten-Generaal. Wel is het zo dat op die dag de koninklijke familie kon worden toegejuicht. Ook nu op onze huidige Prinsjesdag maken mensen uit alle hoeken van het land gebruik van de gelegenheid om met vlaggetjes en veel oranje boven de Koningin en haar familie te begroeten.

Het koffertje, wat zit er in?

Iedereen kent wel het koffertje met erop in gouden letters geschreven **'DERDE DINSDAG IN SEPTEMBER'**.

Een keer per jaar, op Prinsjesdag, haalt de minister van Financiën het koffertje uit de kast om er de rijksbegroting en de Miljoenennota mee naar de Tweede Kamer te brengen. De minister opent het

koffertje op de regeringstafel en geeft dan de inhoud van het koffertje, 's lands 'huishoudboekje',

aan de kamerbewaarder. Deze overhandigt de rijksbegroting en de Miljoenennota aan de voorzitter van de Tweede Kamer.

Minister Ruding van Financiën (rechts) in 1986 en een bode bij het aanbieden van de rijksbegroting en Miljoenennota in de Tweede Kamer.

Wat zit er in het koffertje?

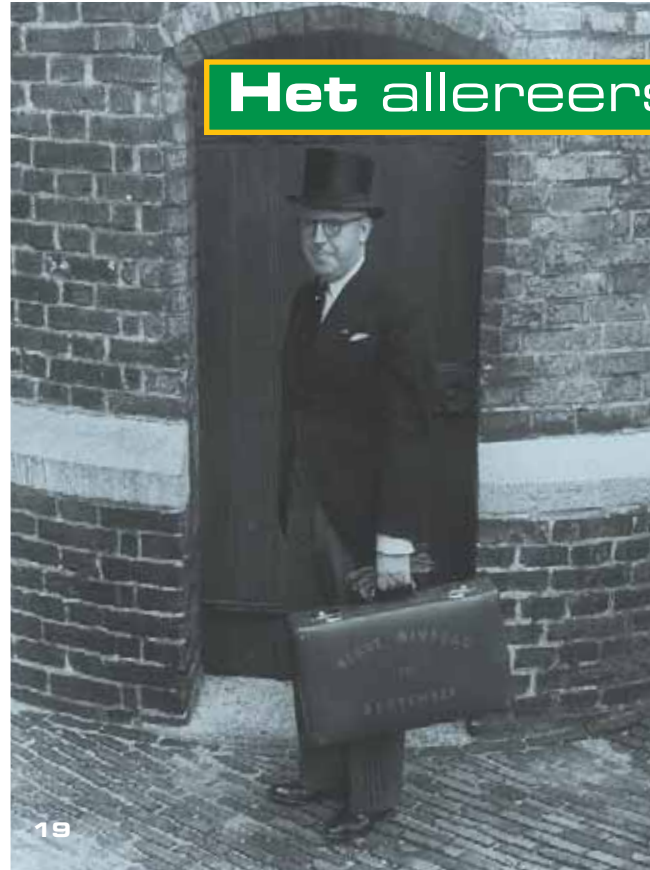
In het koffertje zit niet de hele rijksbegroting! De rijksbegroting bestaat uit de begrotingen van alle veertien ministeries en deze passen inmiddels niet meer allemaal in het koffertje. Een deel wordt daarom apart bezorgd. In het koffertje zitten in ieder geval de begrotingen van een aantal ministeries én de Miljoenennota. Om deze stukken gaat een oranje lint!

Het huidige koffertje is gemaakt vanivoorkleurig geitenleren perkament en is van binnen bekleed met blauwe Thaise zijde. De letters 'DERDE DINSDAG IN SEPTEMBER' en het Nederlandse wapen dat daarboven is aangebracht zijn met de hand verguld. De Staatsdrukkerij heeft het in 1964 aan minister Witteveen aangeboden, ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de Staatsdrukkerij.

Links: minister Witteveen van Financiën in 1964 met het 'nieuwe' koffertje dat nu nog steeds dienst doet. Boven: minister Kok van Financiën biedt het koffertje in 1992 als eerste aan in de nieuwe behuizing van de Tweede Kamer.

Het allereerste koffertje

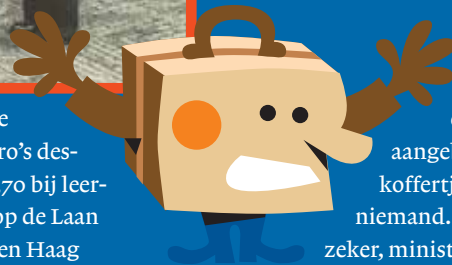

De traditie van het koffertje is in 1947 begonnen, toen minister Lieftinck van Financiën de eerste rijksbegroting na de Tweede Wereldoorlog in stijl wilde aanbieden aan de Tweede Kamer. Minister Lieftinck heeft het presenteren van de begroting in het koffertje overgenomen van de Engelsen waar de koffertjestradiatie al veel langer bestond.

Minister Lieftinck van Financiën met het allereerste koffertje.

Het allereerste koffertje is omgerekend naar euro's destijds voor ongeveer € 1,70 bij leerhandel 'Van de Broek' op de Laan van Meerdervoort in Den Haag gekocht. Het was een eenvoudig bruin koffertje waar letters van goud papier op zijn aangebracht. Later is voor het opschrift 'derde dinsdag in september'

goudverf gebruikt. Dit koffertje van Lieftinck staat in het Belasting- en Douanemuseum in Rotterdam. Tien jaar later in 1957 dreigde de traditie van het koffertje bijna verloren te gaan toen minister Hofstra de rijksbegroting gewoon in zijn aktetas mee naar het Binnenhof nam. Studenten die het hier niet mee eens waren, hebben de minister demonstratief een nieuw koffertje aangeboden. Waar dat koffertje is gebleven weet niemand. Maar één ding is zeker, minister Hofstra nam het jaar daarop het koffertje toch in de hand om er de rijksbegroting mee aan te bieden.

Zijn er nog meer koffertjes?

*Links: minister Ruding van Financiën in 1988.
Rechts: minister Zalm van Financiën in 1999.*

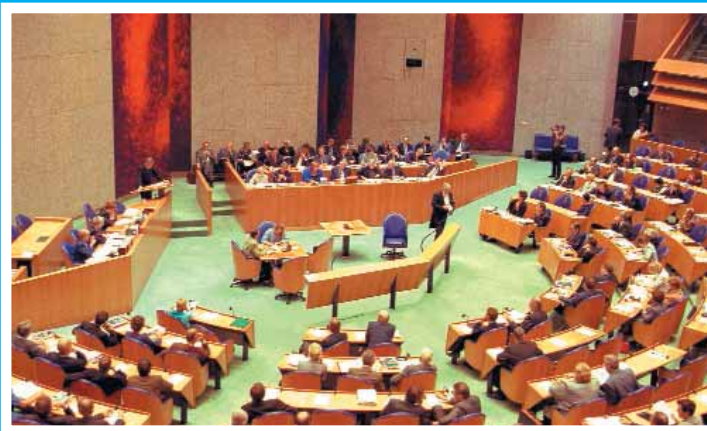

Er zijn naast het oude koffertje van minister Lieftinck en het huidige koffertje nog twee koffertjes. Twee heel kleine koffertjes, die symbool staan voor de technologische ontwikkeling door de jaren heen. De koffertjes zijn in 1988 door minister Ruding en in 1999 door minister Zalm

aangeboden aan de Tweede Kamer. Het koffertje uit 1988 bevatte de rijksbegroting en de Miljoenennota voor het jaar 1989 op microfiche. En in het koffertje van minister Zalm zat een cd-rom met daarop de rijksbegroting en de Miljoenennota voor 2000!

Minister Ruding toverde bij het aanbieden van de rijksbegroting en de Miljoenennota in 1988 het kleine koffertje uit zijn binnenzak tevoorschijn en sprak de volgende woorden:

'Mijnheer de voorzitter! Het kabinet probeert de overheidsuitgaven te beteugelen. De staatsschuld moet onder controle. Het tekort moet lager. De belastingen evenzeer. De overheid moet als het ware kleiner en fijner worden. Dat zou ons veel zorgen en werk besparen. En stapels papier! Soms droom ik ervan, u nog eens de rijksbegroting aan te kunnen bieden in dit koffertje'.

In 1999 was het woord aan minister Zalm:

'De ontwikkeling van de technologie heeft de inhoud van het koffertje vernieuwd. Ik kan u zeggen dat het aanbieden van de begroting daardoor een nog lichtere taak is geworden'.

De grote vergaderzaal van de Tweede Kamer tijdens de Algemene Beschuwingen in 1999.

De rijksbegroting en de Miljoenennota

Iedereen die met geld omgaat heeft te maken met inkomsten en uitgaven. Zo ook de overheid. De overheid geeft jaarlijks geld uit aan voorzieningen waar iedereen, en jij dus ook, gebruik van maakt. Denk maar eens aan het onderwijs dat jij krijgt.

En de overheid krijgt jaarlijks geld binnen via belastingen en premies. Ieder jaar opnieuw moeten de inkomsten en uitgaven van de overheid voor het komen-

de jaar worden vastgesteld. In de rijksbegroting die op Prinsjesdag wordt gepresenteerd geeft de regering een overzicht van de plannen voor volgend jaar en de prijskaartjes die daaraan hangen. Waar geven we geld aan uit, waaraan meer en waaraan minder? Je kunt het geld immers maar één keer uitgeven!

De rijksbegroting bevat de begrotingen van alle veertien ministeries en bestaat zoals iedere begroting uit een inkomsten- en uitgavenkant. De Miljoenennota geeft een algemene toelichting

Ministers en staatssecretarissen van het Kabinet Balkenende II tijdens de Algemene Beschouwingen in 2003.

Begin vorige eeuw is de eerste Miljoenennota verschenen. Officieel heet de Miljoenennota: 'Nota over de toestand van 's Rijks financiën'.

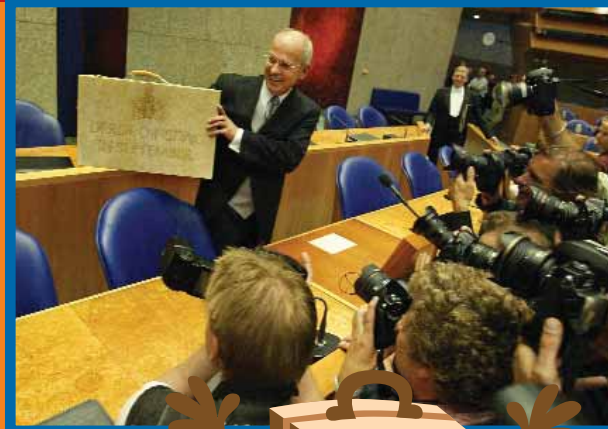
op de bedragen aan de inkomsten- en uitgavenkant van de rijksbegroting. De belangrijkste voornemens van het Rijk, de sociale zekerheid en de zorg worden op een rijtje gezet. De Miljoenennota geeft antwoord op vragen als:

'Hoe zit het met de overheidsfinanciën?' en 'Gaat het goed met onze economie?'.

De eerste Miljoenennota

In het begin van de vorige eeuw was het gebruikelijk dat, direct na de opening van de Staten-Generaal, de minister van Financiën de rijksbegroting presenteerde met een speech. Die speech werd de Miljoenenrede genoemd en bevatte de belangrijkste cijfers voor een aantal jaren. Vaak kwamen er zoveel cijfers en getallen naar voren dat het de kamerleden moet hebben geduizeld. Daarom heeft in 1906 minister de Meester

besloten deze toelichting schriftelijk aan de Tweede Kamer aan te bieden in een nota die toen nog 'Nota betreffende de toestand van 's Rijks financiën' heette. Dat besluit was het begin van een reeks Miljoenennota's die door de jaren heen sterk in omvang groeiden.

Links: minister Nelissen van Financiën biedt in 1971 de rijksbegroting en Miljoenennota aan. Rechts: minister Zalm van Financiën toont op Prinsjesdag 2003 het koffertje aan de aanwezige fotojournalisten.

Wat gebeurt er na **Prinsjesdag**?

Links: premier Lubbers achter de regeringstafel tijdens de Algemene Beschouwingen van 1990. Op de voorgrond minister Kok van Financiën. Rechtsboven: het kabinet Kok-I luistert tijdens de Algemene Beschouwingen van 1997 naar een van de fractievoorzitters. Rechts: de fractievoorzitters Bos van de PvdA (links) en Marijnissen van de SP bij de interruptiemicrofoon tijdens de Algemene Beschouwingen van 2003.

De rijksbegroting bestaat uit de begrotingen van alle ministeries. Het zijn allemaal wetsvoorstellen die nog moeten worden behandeld en vastgesteld door de Tweede en Eerste Kamer. Onze volksvertegenwoordigers maken dus uiteindelijk uit hoe het geld wordt besteed.

Al op de dag na Prinsjesdag beginnen de eerste vergaderingen over de rijksbegroting en de Miljoenennota in de Tweede Kamer. Er wordt dan over de grote lijnen gepraat. De kamerleden, in dit geval de voorzitters van de fracties, geven hun mening en stellen vragen over de rijksbegroting. De minister-president antwoordt en verdedigt de plannen namens de regering. Deze debatten over de rijksbegroting heten de Algemene Politieke Beschouwingen. De financiële specialisten van de Tweede Kamer bespreken de Miljoenennota in oktober met de minister van Financiën. Deze debatten heten de Algemene Financiële Beschouwingen. In november en december worden de aparte begrotingen van de ministeries zowel in de Tweede

Boven: fractievoorzitters van Aartsen (VVD) en Bos (PvdA) achter de interruptiemicrofoons bij de Algemene Beschouwingen van 2003. Links: met het voltallige kabinet achter zich verdedigt premier Kok de regeringsvoorstellen in 1998.

Kamer als in de Eerste Kamer behandeld. De Tweede Kamer kan wijzigingen aanbrengen in de begrotingsvoorstellen, de Eerste Kamer niet. Over de voorstellen (en de eventuele wijzigingen) wordt voor het einde van het jaar gestemd, eerst in de Tweede Kamer en daarna in de Eerste Kamer. Als alle begrotingen zijn goedgekeurd kunnen de ministers de voorstellen in het komende jaar uitvoeren en het geld vanaf 1 januari uitgeven. Het koffertje staat dan al lang weer in de kast te wachten op de volgende Prinsjesdag.

Rechtsboven: fractievoorzitter Halsema (GroenLinks) achter de interruptiemicrofoon (2003). Rechts: premier Balkenende samen met minister Zalm en minister de Graaf achter de regeringstafel in de Tweede Kamer (2003).

Actuele informatie over de rijksbegroting en de Miljoenennota

Wil je meer weten over de rijksbegroting en (de samenvatting van) de Miljoenennota? Of wil je het digitale stripverhaal over het koffertje bekijken? Bezoek dan de Jongeren-site van het ministerie van Financiën:
www.minfin.nl/jongeren.

Ieder jaar worden alle cijfers en feiten over de rijksbegroting en de Miljoenennota op een speciale Prinsjesdagsite geplaatst:
www.minfin.nl/prinsjesdag.

Daar vind je niet alleen de complete rijksbegroting en Miljoenennota, maar ook enkele video's en spelletjes die met Prinsjesdag, de rijksbegroting en de Miljoenennota te maken hebben.

www.minfin.nl

Ministerie van Financiën
Directie Bedrijfsvoering & Communicatie
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
Internet: www.minfin.nl

november 2005

Illustraties Jan Heijnen

Vormgeving Bart Konings, Studio Tint

Fotografie ANP, Catrien Ariëns, © Algemeen Rijksarchief

Druk Drukkerij Van Deventer

001NOV2005BR